

เหตุไฉนรัชกาลที่ 4 ทรงออกประกาศพระบรมราชโองการ “ห้ามขายหมี่ให้พระ”

ภาพพระสงฆ์ในจิตรกรรมฝาผนัง ภายในหอพระไตรปิฎก วัดบวรนิเวศวิหาร

ผู้เขียน กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

เผยแพร่ วันพุธที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2568

เหตุไฉนรัชกาลที่ 4 ทรงออกประกาศพระบรมราชโองการ “ห้ามขายหมี่ให้พระ”

“หมี่” หรือ “เส้นหมี่” เป็นอาหารเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่นเดียวกับ “สุรา” ที่เป็นเครื่องดื่มเก่าแก่เช่นกัน ปรากฏหลักฐานใน “คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม” ว่า บ้านคลองสวนพลูสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายเป็นชุมชนชาวจีน มีอาชีพต้มกลั่นสุรา เลี้ยงหมู และทำเส้นหมี่แห้งขาย

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ความนิยมดื่มกินสุราและหมี่ปรากฏอยู่ทั่วไป เป็นวิถีชีวิตที่ชาวบ้านต่างคุ้นชิน ถึงอย่างนั้นก็ไม่เข้ากับ “เทศบรรพชิต” ที่ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) มีประกาศพระบรมราชโองการห้ามขายหมี่ให้พระ

ผัดหมี่ (หมี่ผัด) อาหารที่มีมานานนับร้อยปี (ภาพจาก เส้นทางเศรษฐกิจออนไลน์)

เรื่องนี้ ศรัณย์ ทองปาน เล่าไว้ในบทความ “จากโรงหมี่ถึงหมี่กรอบ : เครื่องเสวย ‘ของโปรด’ ของพระปิยมหาราช” ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับสิงหาคม 2568 ว่า

สมัยรัชกาลที่ 4 มีประกาศพระบรมราชโองการ “ประกาศห้ามไม่ให้ชักสือแลชวนภิกษุสามเณรประพฤติอนาจาร” ตราไว้เมื่อเดือน 12 ปีฉลู จ.ศ. 1215 (พ.ศ. 2396) ห้ามมิให้ผู้ใดชักชวนพระภิกษุสามเณรกระทำการต่างๆ อันไม่สมควรแก่สมณสาธูป หนึ่งในจำนวนนั้นคือ “จีนไทยผู้ใดห้ามมิให้ขายหมี่ขายเหล้าให้พระภิกษุที่โรงที่ร้านของตน”

ถัดมาอีกเพียง 3 เดือน ในเดือน 3 ปีเดียวกัน มีประกาศตามมาอีกฉบับหนึ่ง คือ “ประกาศห้ามคฤหัสถ์มิให้สมคบภิกษุสามเณรที่ประพฤติอนาจาร”

ร้านเหล้าของคนชั้นสูงในสังคมไทยในอดีต มีเครื่องเล่นเพลงอยู่มุมหนึ่งของร้าน

ใจความของประกาศพระบรมราชโองการฉบับนี้คล้ายคลึงฉบับก่อนหน้า แต่ขยายขอบเขตครอบคลุมกิจกรรมอันไม่สมควรมากขึ้น อย่างการ “กินหมี่” ในเวลาค่ำ โดยระบุว่าเป็นหนึ่งในเรื่องต้องห้ามสำหรับภิกษุสามเณร ความว่า

“...แต่นี้สืบไปห้ามอย่าให้คฤหัสถ์ทั้งปวงคบภิกษุสามเณร สูบฝิ่น สูบกัญชา กินสุราน้ำตาลส้ม กินข้าวคั่ว แลกินของที่ไม่ควรภิกษุสามเณรจะกินในเพลาค่ำ กินกับภิกษุสามเณร ณ บ้านเรือนโรงร้านของตนเป็นอันขาด อนึ่งห้ามอย่าให้ชายฝิ่น สุรา กัญชา น้ำตาลส้ม แลชายของที่ไม่ควรภิกษุสามเณรจะกินในเพลาค่ำ ให้ภิกษุสามเณรกิน...”

ประกาศพระบรมราชโองการทั้ง 2 ฉบับนี้ บอกเป็นนัยว่า หมี่เป็นของกินแก้ลมสุรา จึงมักตั้งขายคู่กันในยามค่ำ ค่ำ และดูเหมือนว่าจะเป็นของชอบของภิกษุสามเณรเสียด้วย

เมื่อมีหมี่ก็ต้องมีสุรา ดังนั้นจึงมีประกาศห้ามขายหมี่ให้พระนั่นเอง

อ้างอิง :

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2404. ธนบุรี : โรงพิมพ์ดำรง
ธรรม, 2511

ศรัณย์ ทองปาน. “จากโรงหมี่ถึงหมี่กรอบ : เครื่องเสวย ‘ของโปรด’ ของพระปิยมหาราช”. นิตยสาร
ศิลปวัฒนธรรม ฉบับสิงหาคม 2568

เผยแพร่ครั้งแรกในระบบออนไลน์เมื่อ 27 สิงหาคม 2568

https://www.silpa-mag.com/history/article_157370